Negyvenéves az Irodalomtudományi Intézet

Több mint negyven éve, 1955 decemberében született a kormányrendelet, amelynek értelmében az irodalomtudomány is akadémiai intézetet kap. 1956-ban megindult a szervezés, majd a forradalom után az újjászervezés. *Bodnár* György, az *MTA Irodalomtudományi Intézetének* igazgatója szerdán délelőtt az intézmény történetéről és feladatairól tartott előadásában azt a küzdelmet idézte, amelyet a munkatársak folytattak a szemléleti és módszertani pluralizmusért olyan korszakban, amikor az MSZMP Elméleti Munkaközösségében fogalmazódtak meg a tudománnyal kapcsolatos állásfoglalások. *Sőtér* István és *Klaniczay* Tibor igazgatása idején minden szorongattatás ellenére is jelentős eredmények születtek. A textológia, a forráskutatás terén hatalmas előrelépés történt. Az ideológiai béklyóktól való megszabadulás után a szakmának önmagával kell megküzdenie, hogy a pluralisztikus szemlélet valóban jelen lehessen az intézményben. A most kezdődő, háromnapos kritikatörténeti konferencia szembenézés a negyven év kutatásaival.

Glatz Ferenc, a *Magyar Tudományos Akadémia* elnöke köszöntőjében arról beszélt, hogy a szellem embereinek kötelességük megőrizni a korábbi korok értékeit. Az önálló kutatóintézeteknek van létjogosultságuk, de tevékenységüket nemzetközi mércével kell mérni. Az elnök ígéretet tett, hogy folytatja az Akadémia sztálinista struktúrájának lebontását. Több jogot ad a különböző osztályoknak, nagyobb önállóságot a kutatóintézeteknek, hogy maguk alakíthassák ki szervezeti rendjüket. Ám a teljesítmények mérése a jövőben szigorúbb lesz és tárgyszerűbb – ígérte az elnök.

Németh G. Béla akadémikus a tudomány megítélésének kényes kérdéseire hívta fel a figyelmet. Arra, miért kétes mérce a fordíthatóság és az idézhetőség, miért nem szabad bedőlni a két évenként megjelenő új irányzatoknak. *Szörényi* László, az intézet nemrég kinevezett igazgatóhelyettese a XIX. századi osztály kezdeményezéséről számolt be. *Martinkó* András emlékére évente díjazzák a XIX. századi irodalomról szóló legjobb tanulmányt. *Kecskeméti* Gábor a most elkészült *Tarnai* Andor emlékkönyvet ismertette, amelyben a tavaly meghalt iskolateremtő irodalomtörténész előtt tanulmányokkal tisztelegnek tanítványai. *Pomogáts* Béla az intézet kiadványait ismertette. 1994 óta ötvenhárom könyv jelent meg huszonhét kiadónál hat nyelven, köztük kritikai kiadások, szövegközlések, tanulmányok, kismonográfiák, elméleti szakmunkák. Az *Írószövetség* elnöke reményét fejezte ki, hogy megszületik az *Új Magyar Irodalmi Lexikon* javított kiadása is.

(o. á.)

FőTaxi
2·222·222
Vidéki fuvarnál 30% kedvezmény

Nem személytelen tesztek döntenek

Báthory Zoltán az érettségireform vitatott kérdéseiről

Június első hétvégéjén hét pedagógusszervezet konferenciát rendezett az érettségi tervezett reformjáról a budapesti *József Attila Gimnáziumban.* A tanácskozás végén kilenc pontban foglalták össze álláspontjukat. *Báthory* Zoltán közoktatási helyettes államtitkárt arról kérdeztük, kemény kritikának érzi-e ezt a kilenc pontot.

– Hét kérdésben majdnem teljes az egyetértés a konferencia szervezői és köztünk. Mi is úgy gondoljuk, hogy az érettségi vizsga egyes tantárgyakra vonatkozó tartalmi követelményeinek valamennyi iskolatípusban egységesnek kell lenniük. Valljuk, hogy törekedni kell az egységes szempontú értékelésre. Elfogadjuk, hogy a szóbeli és az írásbeli vizsga egyaránt fontos, hogy az érettségi vizsgának egyik funkciója, hogy felsőoktatási intézményekben való továbbtanulásra jogosít. Nem kérdéses, hogy az érettségi lebonyolítását az államnak kell garantálnia, hogy a vizsgabizottságokat jobban meg kell becsülni, hogy a vizsgának életkortól függetlenül *ingyenesnek* kell lennie.

– A felmérések szerint a pedagógustársadalom nagy része ellenzi a kétszintű érettségit. A konferencia résztvevői azt kérik, amíg erről nem születik szakmai konszenzus, addig a közoktatási törvény módosítására benyújtott javaslat vonatkozó részeit a kormány vonja vissza. Miért erőltetik a kétszintű érettségit, ha ilyen heves az ellenállás?

– Úgy látszik, bármennyit magyarázzuk is az érettségi reformját, bizonyos fogalmakat nem sikerült tisztáznunk. A kétszintűség riasztóan hat, pedig már most is legalább kétszintű az érettségi. Vannak, akik közös érettségi-felvételi írásbelit írnak, és vannak, akik csak a középiskolai feladatokat oldják meg. Tulajdonképpen – ha úgy vesszük – a diák számára a kétszintűség a legkisebb változás. A speciális tantervű osztályokban (természettudomány, idegen nyelv), a fakultációs csoportokban magasabb követelmények teljesítésére készül fel, mint az a társa, aki alapóraszámon tanul. Eddig ezt a különbséget az érettségi nem tüntette fel. Ha a vizsgakövetelmények és a vizsga szintjei között választhat a jövőben, és ezt a bizonyítvány is tükrözi, „honoráljuk" a plusz teljesítményt.

– Ez a két szint jelenleg csak egyes tantárgyakra vonatkozik. A tervezet ennél tovább megy.

– Valóban minden tárgyra ki akarjuk terjeszteni a kétszintűséget. De nem azért tesszük, mert az érettségi rangját akarjuk csökkenteni, hanem azért, mert terveink szerint *tíz éven belül a középiskolai oktatás tömegessé válik, és a megváltozott összetételű tanulóifjúság elé értelmes célokat kell állítanunk.* A tanuló érdeklődése és pályaelképzelései szerint fog választani emelt szintű, illetve normál szintű vizsgatantárgyakat. Lényegében ez ma is így van.

– Aki normál érettségit tesz, egy életre bánhatja?

– A törvény lehetővé teszi, hogy bárki, bármely életkorban érettségit javítson vagy felvételi vizsgát tegyen.

– Sok vita folyt az érettségi tárgyakról. Mit szánnak kötelezőnek?

– Az anyanyelv és irodalom, a történelem, a matematika és egy idegen nyelv kötelező. Ehhez társul választhatóként legalább hét általánosan művelő tárgy és a tizenkét szakképzési iránynak megfelelő tizenkét szakképzési alapozó tárgy. A tervezet nem mondja ki, hogy a kötelező tárgyakon kívül hány másik tárgyból kell érettségiznie a diáknak. Ezt a tanuló dönti el.

– A felsőoktatási szakemberek nem álltak egyértelműen a kétszintű érettségi mellé. Ez nem intő jel a tárcának?

– Az egyetemek és főiskolák véleménye megoszlik ebben a kérdésben. Vannak, akik saját autonómiájukat féltve elutasítják, mert nem hisznek abban, hogy jók lesznek a központilag szervezett vizsgák. Mások helyeslik az elképzeléseinket. Abban már megállapodásra jutottunk a *Rektori Konferenciával,* hogy az emelt szintű központi írásbelit elfogadják. További egyeztetésre van szükség, hogy a még meglévő félreértéseket eloszlassuk. Egyetértünk abban, hogy az emelt szintű érettségi mellett a felsőfokú intézmények alkalmassági vizsgát írjanak elő.

– A Gimnáziumok Országos Szövetsége minden fórumon bírálja a minisztérium elképzeléseit. Azt állítja, hogy a művelődési tárca a magyar közoktatás legnagyobb hagyományú intézményét teszi tönkre.

– A *Gimnáziumok Országos Szövetsége* azt szeretné, ha a nemzeti alaptantervnek a tizedik évfolyam végére megállapított követelményeit a tizenkettedik évfolyam végéig ki lehetne tolni. Abban már engedtünk, hogy nem kötelező alapműveltségi vizsgát tenni azoknak, akik folytatják tanulmányaikat, de abban a kérdésben, lehet-e egyes iskolatípusoknak előjoguk, hogy az országosan egységes műveltségi anyagot ne tekintsék magukra nézve kötelezőnek, a tárca álláspontja: nem. Hiszen, ha igent mondanánk, akkor lemondanánk a középiskolák közti átjárhatóságról. Ugyanakkor megértjük a gimnáziumok sajátos gondjait, ezért felkértük tantervi intézetünket, hogy a nemzeti alaptanterv implementációja során dolgozzanak ki olyan tanterveket, amelyek illeszkednek a NAT-hoz, és megfelelnek a gimnáziumok sajátos követelményeinek is.

– A közoktatási törvény tervezett módosításában az szerepel, hogy a tankötelezettséget ki akarják terjeszteni tizennyolc éves korig.

– A tervek szerint azok maradnak az iskolapadban tizennyolc éves korig, akik 1998-ban kezdik tanulmányaikat. Ők 2010-ben érettségiznek.

– Van egy bűvös fogalom az érettségi reform tervezetében, a sztenderdizáció, ami nagy vitát vált ki.

– A sztenderdizáció annyit jelent, hogy olyan írásbeli vizsgafeladatokat adunk, és olyan értékelési eljárásokat dolgozunk ki, amelyek kizárják a szubjektív minősítést. Tehát a vizsga ugyanannyit ér az ország bármely pontján. A módszertani arzenál nem rekedt meg a lejáratott feladatválasztásos teszteknél. Lehet esszét is iratni, az értékelésnek ez esetben is megvan a szigorú módszertana. Az értékelés itt a kulcskérdés. Még nem döntöttünk arról, hogy mi lesz az értékelés menete. Elképzelhető, hogy minden írásbelit a vizsgaközpont értékel, s csak utána kerül a tanárhoz. De a finn gyakorlat sem kizárt. Ott először a tanár javít, és azután nézi meg a dolgozatot a központ.

– Ez a vizsgarendszer nem veszi figyelembe a szóbeli feleletet?

– Szó sincs erről! Az érettséginek normál szinten és emelt szinten is van írásbeli és szóbeli része. A központi, sztenderdizált írásbelit az iskolai szóbeli (esetleg írásbeli) felelet egészíti ki mind a négy kötelező tárgyból. Hogy mit hogyan kell pontozni, milyen értékskálán kell értékelni, az később megoldandó technikai kérdés.

– Még folyik az egyeztetés a tervezetről. Milyen munkáknak kell megelőzniük az új típusú érettségi bevezetését?

– Ez év végéig el kell készíteni az érettségi általános követelményeit. Megalakul az *Országos Érettségi Bizottság,* amelyben egyenlő arányban, három-három fővel képviselteti magát a felső- és a középfokú oktatás. 1997 szeptemberére le kell fektetni a vizsgakövetelményeket, 98-ra meg kell születnie az érettségi vizsgaszabályzatnak. 2004-ben indul a reformérettségi, de előtte kísérletek, kipróbálások is lesznek még.

Osztovits Ágnes

Meghalt Ivánka Csaba

Hosszú, súlyos betegség után kedden elhunyt *Ivánka* Csaba, a *Nemzeti Színház* rendezője – tudatja a Nemzeti Színház igazgatósága. A Nemzeti Színház saját halottjának tekinti Ivánka Csabát, temetéséről később intézkednek.

A *Színház és Filmművészeti Főiskola* színész szakán *Vámos* László növendékeként 1973-ban végzett, majd 1987-ben rendezői diplomát kapott. Rendezőként *Ádám* Ottó tanítványa volt Ivánka Csaba. Pályája 1973-ban a *Bartók Színházban* indult. 1974–81-ig a *Szolnoki Szigligeti Színház* színművésze volt. Vendégként dolgozott a *Radnóti Színházban,* az *Arany János Színházban,* a *Veszprémi Petőfi Színházban,* a *Katona József Színházban* és a *Madách Színházban.* 1982-től a Nemzeti Színházhoz tartozott.

Az elmúlt években rendezőként dolgozott, többek között *Sultz* Sándor *Barátaim, kannibálok, Határ* Győző *Elefántcsorda, Szép* Ernő *Kávécsarnok, Tamási* Áron *Tündöklő Jeromos, Bródy* Sándor *A tanítónő, Shakespeare Othello* című darabját állította színpadra. Sokat szerepelt a rádióban: nívódíjas alakítást nyújtott több produkcióban, számos magyar rádiójátékot rendezett. Haldoklásának óráiban utolsó rádiós rendezését, *Tamás* Menyhért *A kőgörető* című darabját hétfő éjszaka sugározta a *Bartók Rádió.*

(m. n.)

Konszenzus az Operaházban

Szinetár Miklós, az *Operaház* új főigazgatója *Fülöp* Attilát, a színház szakszervezeti vezetőjét nevezte ki az intézmény főtitkárává. *A főtitkár egyben Szinetár Miklós közvetlen helyettese* minden azonnali döntést igénylő művészeti kérdésben. A főigazgató ezzel a lépéssel valószínűleg végképp elnyerte a társulat bizalmát, és belső konszenzust teremtett a dalszínházban, hiszen a szakszervezet, a közalkalmazotti és a művészeti tanács – Szinetár Miklós pályázatával szemben – korábban Fülöp Attila főigazgatói kinevezését támogatta. Szinetár Miklós arról is döntött, hogy az Operaház ügyvezető igazgatói tisztét ezentúl *Kiss* Imre, a budapesti tavaszi fesztivál egykori igazgatója tölti be. Kiss Imréé a döntés joga minden nem művészeti, például gazdasági, jegyértékesítési vagy műszaki kérdésben.

(d. m.)

Néptáncosok virágcsokorban

Bemutatkozik Tímár Sándor két új együttese

Tímár Sándor *állami* és *Erkel-díjas* koreográfus, érdemes művész, aki tizenöt esztendeje áll a *Magyar Állami Népi Együttes* élén, három évvel ezelőtt – pedagógiai műhelyként, kétszáz fiatallal – megalapította a *Csillagszemű Gyermektáncegyüttest.* Most újabb magántársulatot hozott létre (tíz pár táncossal és öttagú zenekarral) *Tímár Kamara Táncegyüttes* néven. A *Tímár Folklór* nevű művészeti vállalkozás együttesei június 7-én este mutatkoznak be a nagyközönségnek a *Pesti Vigadóban.*

Tímár Sándor szerdai tájékoztatóján elmondta, a két együttes megalakítása nem jelenti azt, hogy elhagyná az Állami Népi Együttest. A koreográfus úgy gondolja, eljött az ideje, hogy az Állami Népi Együttes mellett létrejöjjön egy kamaracsoport is, illetve működjön egy utánpótlást biztosító gyermektáncegyüttes. *„E három csapat virágcsokorként él együtt a lelkemben"* – állítja Tímár Sándor. Az, hogy a három néptánccsoport ezentúl hivatalosan milyen szervezeti formában működik együtt, hogy az Állami Népi Együttesre milyen jövő vár, még kérdéses. Az is elképzelhető, hogy a művelődési minisztérium elfogadja Tímár Sándor érveit, és együtt támogatja majd őket. A koreográfus szerint az új csoportoknak az állami segítség mellett is önfenntartóknak kell maradni. (A *Tímár Kamaraegyüttes* és a *Csillagszemű* jelenleg kizárólag a szülők és különböző szponzorok támogatásából él.) Tímár Sándor kijelentette, a Csillagszemű működése nem jelenti azt, hogy az Állami Népi Együttesben a jövőben ne számítanának azokra a fiatalokra, akik a főiskoláról kerülnek ki, vagy a határon túlról érkeznek. A bemutatkozó esten többek között madocsai, tyukodi, rábaközi, nyíri, széki, nógrádi, kőrispataki, szlavóniai és nádasmenti táncokat láthatunk.

(devich)

NAPLÓ

INDIA címmel fotókiállítás nyílik meg ma délután hat órakor a Fővárosi Művelődési Házban (Budapest XI., Fehérvári u. 47.).

MEGVALÓSULT TERVEK, ÁLMOK címmel báb- és díszletterv kiállítás nyílik meg ma délután öt órakor a Dorottya Galériában (Budapest V., Dorottya u. 8.).

ZÁMBÓ KORNÉL festményeinek kiállítása ma délután hat órakor nyílik meg Budapesten, a II. kerület Keleti Károly utca 22. szám alatt.

SZÁNTÓ PIROSKA festményeinek kiállítása ma délután hat órakor nyílik meg az Erdész Galériában (Budapest Bercsényi u. 4.). A megnyitón a galéria elárverezi az Etruszk szerelmesek című Szántó Piroska által készített és szignált művet, valamint a műhöz írott kéziratos verset Vass István sajátkezű aláírásával.

KORTÁRS NAGYBÁNYAI ALKOTÓK műveiből ma nyílik meg kiállítás Budapesten, a nagybányai művésztelep és festőiskola megalakulásának századik évfordulója alkalmából. Törös Gábor szobrász-, Véső Ágoston festő-, valamint Walter Frigyes grafikusművész tárlatát Szűcs György művészettörénész nyitja meg a belvárosi Vármegye Galériában. A tárlat augusztus 10-ig tekinthető meg a Vármegye utca 11. szám alatt.

A KERESZTÉNY ÉRTELMISÉGIEK SZÖVETSÉGÉNEK kerekasztal-beszélgetésén június 7-én délután ötkor az Adalbertinumban (Budapest XI., Előpatak u. 35.) Gergely András volt dél-afrikai nagykövet és Szörényi László történész tart előadást Miért nem vállal szerepet, miért hallgat a keresztény értelmiség címmel.

Beethoven-ciklus Vásáry Tamással

(Mukatársunktól)

Már kaphatók a bérletek a *Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának* jövő évi, január közepétől június végéig tartó *Beethoven-sorozatára.* A ciklusban, amely nyolc zeneakadémiai hangversenyből áll, elhangzik Beethoven mind a kilenc szimfóniája, öt nyitánya, öt zongora- és *Hegedűversenye,* valamint a *Karfantázia* és a *Hármasverseny.* A koncerteken *Vásáry* Tamás vezényel és zongorázik. Közreműködik *Ágoston* András és *Szabadi* Vilmos hegedű-, *Onczay* Csaba gordonkaművész. A *IX. szimfóniában* a *Magyar Rádió és Televízió Énekkarát* hallhatja a közönség, szólót énekel *Tokody* Ilona, *Lukin* Márta, *Molnár* András és *Kováts* Kolos. Bérletek 6400, 4800 és 4000 forintért válthatók.

A HÉT FILMJE

Pajzs a résen

MONTECUCCOLI szerint a háborúhoz három dolog kell: pénz, pénz, pénz. A pénzhez viszont egy dolog: háború. A hadiipar mozgatója a technika fejlődésének, álcázott hadászati üzemek adnak munkát szerte a világon a legtöbb embernek, a honvédelmi minisztériumok a legnagyobb megrendelők és a legbőkezűbb szponzorok. E közgazdasági alapigazság kiegészülhet az emberi természet sajátosságával is. Bölcsen látja *Brecht Kurázsi mamájának* őrmestere: *„Honnan is volna bennük erkölcs, kérdem én. A béke az disznóól, rend csak a háborúban van."* Mit látunk napjainkban, a hidegháború és a fegyverkezési verseny befejezése után, ha körbetekintünk a világban? Munkanélküliség, káosz, bizonytalanság. Erkölcsi érzékünk utolsó morzsáival tiltakozunk az ellen, hogy kimondjuk a problémákra a kézenfekvő megoldást. De akkor hogyan lehet kitörni az ördögi körből? Ezek a kérdések foglalkoztatják a *Pajzs a résen* című amerikai film alkotóit.

Nehéz helyzetben van az Egyesült Államok elnöke. Népszerűségi indexe meredeken és folyamatosan zuhan. A választópolgárok azt hitték, hogy a kommunista rendszerek összeomlása, a kétpólusú világ megszűnte, Amerika egyeduralma csak fokozza jólétüket és biztonságukat. Ehelyett rogyadozik a gazdaság, a hadiüzemekből tízezrével bocsátják el az embereket.

A NEMZETBIZTONSÁGI TANÁCSADÓ, Stu Smiley (Kevin *Pollak*) a vezérkari főnökkel, Dick Panzer tábornokkal (Rip *Torn*) azt főzi ki, hogy a közelgő választások előtt ellenségre lenne szüksége az országnak. A legegyszerűbb megoldásnak az tűnik, ha a volt Szovjetunió egyik volt tagköztársaságát kérik fel erre a szerepre. Meg is hívják az üzbég államfőt a Fehér házba. Neki azonban esze ágában sincs visszavedleni kommunistává. Politikusként és üzletemberként több pénzt harácsol össze, mint amennyit a világ vezető hatalma fel tud ajánlani. A véletlen azonban az elnök embereinek segítségére siet. Egy határmenti kanadai kisvárosban megrendezett jégkorongmeccsen az oda átránduló, vehemens amerikai seriff, Bud Boomer (John *Candy*) verekedést provokál. A kanadai rendőrök letartóztatják. A nemzetbiztonsági tanácsadó agyában megfogan a bizarr ötlet: legyen Kanada az ellenség. Már csak a független médiaszakembereket kell megnyerni, s a rádió, a televízió éjjel-nappal ontja a híreket a szomszédos ország fenyegető magatartásáról. Beindulhat a *Kanadai sonka hadművelet…*

MICHAEL MOORE rendező filmjének alapötlete sokfelé elvezethetne; a szatirikus társadalombírálattól a fergeteges komédiáig sokféle hangot és színt hozzáképzelhetünk. Ehhez joga van a nézőnek. A képzelgés időszaka a vetítés kezdetéig tart. A *Pajzs a résen* rossz film. Felesleges boncolgatni a kudarc összetevőit, hiszen az elviselhetetlen színészi játéktól kezdve az invenciótlan operatőri munkán át a tempótlan rendezésig minden rossz benne. Abban bízhatunk csak, hogy a jövő héten több szerencsénk lesz.

Szabolcs Imre